

Tymowski, Michał

"Leadership and National-Liberation movement in Africa", ed. by Thea Büttner, Berlin 1980 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 72/4, 808-809

1981

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

wyrażającą oficjalne stanowisko tamtejszego Kościoła. Autor śledzi wpływ zagranicznych zwolenników katolicyzmu społecznego na ewolucję tego stanowiska i przedstawia program polepszenia bytu włościan i robotników sprowadzający się do popierania kas Raiffeisena, sklepów „chrześcijańskich”, kółek rolniczych, biur porad prawnych, stowarzyszeń konsumentów, bibliotek, czytelni itd. Rozdz. V miał być przeglądem prób wcielania w życie tego programu; pisze się tu o organizacjach społeczno-zawodowych, zwracając uwagę na naśladownictwo wzorów z Poznańskiego (w tych ostatnich autor orientuje się nieco słabiej). Czytelnik dowiadyuje się również o grupowaniach politycznych, stowarzyszeniach filantropijnych itp.; skrótna forma odnośnych fragmentów sprawia, iż są one w zasadzie wycięciem nazw, faktów i nazwisk.

W zakończeniu A. Kudlaczek zastanawia się nad przyczynami słabości ruchu katolicko-społecznego w Galicji, upatrując je w niechęci konserwatystów do nowych form pracy duchowieństwa i nowych idei społecznych, a także w sporach i nieporozumieniach wewnątrz samego ruchu. W tym kontekście zwraca uwagę na konflikt między szeregowym klerem a hierarchią.

Bogato udokumentowana książka (przypisy zajmują około 1/3 tekstu) powstała w oparciu o kwerendę w 14 archiwach i bibliotekach kościelnych (w tym w zbiorach zgromadzeń zakonnych) oraz państwowych. Autor wykorzystał rękopiśmienną i drukowaną korespondencję, materiały statystyczne, statuty i sprawozdania stowarzyszeń społecznych, parędziesiąt tytułów czasopism i liczne pamiętniki (niesłusznie zakwalifikowane w bibliografii do działu „Opracowania, monografie, rozprawy”).

A. S.

Leadership and National-Liberation Movement in Africa, edited by Thea Büttner, „Asia, Africa, Latin America”, special issue 7, Akademie Verlag, Berlin 1980, s. 144.

Specjalny tom pisma „Asia, Africa, Latin America” zawiera wybrane referaty wygłoszone na trzecim sympozjum historyków z krajów socjalistycznych, współpracujących w ramach grupy roboczej o nazwie „Historia Afryki i ruchów narodowo-wyzwoleńczych w Afryce”. Sympozjum to odbyło się w Lipsku we wrześniu 1979 r. Jego tematyka dotyczyła problemów przywództwa w walce antykolonialnej i wyzwolenczej ludów Afryki. Referaty opublikowane obecnie skupione były w dwóch grupach; ujęcia teoretyczne i przykłady. W grupie pierwszej wprowadzenie do dyskusji stanowiły referaty A. Pieguszewa, który omówił obszernie problem roli przywódców wywodzących się z warstw feudalno-arystokratycznych i drobnej burżuazji, oraz Th. Büttner, która zaproponowała typologię przywódców i omówiła wpływ sytuacji społecznej i pochodzenia etnicznego na typy przywódców. Rozważania teoretyczne prezentują także teksty A. Dawidsona dotyczący etapów walki narodowo-wyzwoleńczej w Afryce Południowej, Ch. Mahrdeła o typach procesów wyzwolenczych i W. Owczynnikowa o socjalizmie w Tanzanii.

Następne teksty dotyczą, podobnie jak dyskusja, przede wszystkim form przywództwa w walce antykolonialnej. Rozważana w nich jest rola poszczególnych grup społecznych i fakt, że w różnych fazach okresu kolonialnego na czoło walki wysuwały się coraz to nowe grupy. W okresie podboju kolonialnego były to grupy rządzące państwami afrykańskimi. V. Pavlikova omówiła to na przykładzie państw Buganda i Bunioro, M. Tymowski na przykładzie Kenedugu, G. Cypkin — Etiopii w końcu XIX w. Z kolei L. Krizsan wskazał na odmienną rolę tych grup rządzących w Afryce, które swą pozycję zawdzięczały handlowi niewolnicznemu.

Okresu rozkwitu kolonializmu dotyczą referaty P. Sebelda o roli wczesnej burżuazji w niemieckim Togo, J. Milewskiego o grupach przedsiębiorców w Nigerii, I. Ulrich o roli młodzieży i organizacji studenckich w walce antykolonialnej oraz A. Arnold o grupowaniach

politycznych w koloniach portugalskich. V. Gordonowa poświęciła swój referat „pseuda przywódcom” Bantustanów w Afryce Południowej.

Inni referenci ujmowali problem przywództwa nie od strony socjologicznej, ale poprzez ukazanie działania i roli wybitnych jednostek. Omówione zostały postacie Jomo Kenyatty (J. Herzog), Kwame Nkrumaha (K. Büttner), Lamine Senghora (A. Letniew), Tieby i Babemby (M. Tymowski), oraz przywódców rodezyjskich (N. Ksenofontowa).

Poza tekstami referatów tom zawiera bardzo zwięzłe sprawozdanie z konferencji, niestety wielce niewystarczające, gdyż sprowadzone do krótkiego streszczenia referatów (co jest niepotrzebne). Krótka nota edytorska sygnalizuje ostrożny dystans redaktorów tego tomu, którzy stwierdzają, że opinie wyrażone w referatach odbijają poglądy autorów, nie w każdym wypadku i niekoniecznie identyczne z poglądami wydawcy. Tym ciekawsze byłoby poinformowanie czytelnika o stanowiskach zajętych w dyskusji przez poszczególnych uczestników seminarium; jednakże tom nie zawiera sprawozdania z tej dyskusji.

M. T.

Zapiski opracowali: Marian Dygo (M.D.), Andrzej Karpiński (A.K.), Rafał Karpiński (R.K.), Łukasz Kądziała (Ł.K.), Jan Kieniewicz (J.K.), Tomasz Kizwalter (T.K.), Kazimierz Stembrowicz (K.S.), Andrzej Szwarc (A.S.), Michał Tymowski (M.T.), Jan Tyszkiewicz (J.T.), Piotr Wróbel (P.W.), Małgorzata Żbikowska (M.Ż.), Andrzej Żbikowski (A.Ż.).